

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1974

14 MAI 1974.

Proposition de loi abrogeant les articles 391, 392, 393 et 394 du Code civil et modifiant les articles 398 et 432 du même Code.

DEVELOPPEMENTS

La loi du 30 avril 1958 consacre la capacité civile de la femme mariée et l'égalité juridique des époux.

Par ailleurs, l'évolution des mentalités et des mœurs constatée depuis les lois du 30 avril 1958 et du 8 avril 1965 justifie que l'on doit s'efforcer constamment d'adapter l'exercice de l'autorité parentale au principe d'égalité des époux.

Le législateur tend à le faire, puisque, selon les paroles de M. le Sénateur Gribomont, prononcées lors de la discussion du projet de loi modifiant l'article 389 du Code civil et du projet de loi modifiant les articles 221 et 373 et abrogeant l'article 374 du Code civil : « nous (les commissaires) avons voulu poser un acte fondamental, qui n'a pas été inscrit dans la rédaction initiale du Code civil, à savoir l'égalité des père et mère quant à l'administration des biens et de la personne de leurs enfants durant le mariage. Nous avons voulu rendre cette égalité effective et corriger cette situation, que nous connaissons trop souvent, où la mère est en état d'infériorité légale, notamment à l'égard du père. »

L'adoption des articles des deux projets précités et le vote à l'unanimité des 147 présents sur l'ensemble est certainement un indice de l'évolution des esprits en ce domaine. On ne peut cependant donner à ces votes la portée d'une modification législative déjà acquise, puisqu'aussi bien ces

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 1974

14 MEI 1974.

Voorstel van wet tot opheffing van de artikelen 391, 392, 393 en 394 van het Burgerlijk Wetboek en tot wijziging van de artikelen 398 en 432 van hetzelfde Wetboek.

TOELICHTING

De wet van 30 april 1958 erkent de burgerlijke bekwaamheid van de gehuwde vrouw en de rechtsgelijkheid van de echtgenoten.

Maar sedert de wetten van 30 april 1958 en 8 april 1965 zijn de geestesgesteldheid en de gewoonten zo veranderd dat voortdurend moet gepoogd worden de uitoefening van het ouderlijke gezag aan het beginsel van de gelijkheid van man en vrouw aan te passen.

De wetgever streeft hiernaar, zoals blijkt uit de woorden van Senator Gribomont bij de bespreking van het wetsontwerp tot wijziging van artikel 389 van het Burgerlijk Wetboek en van het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 221 en 373 en tot opheffing van artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek : « wij (de commissieleden) hebben een daad van fundamentele betekenis willen stellen, waarvan het principe niet in de oorspronkelijke tekst van het Burgerlijk Wetboek voorkwam, te weten de gelijkheid van de ouders ten aanzien van het beheer van de goederen en het bestuur over de persoon van hun kinderen tijdens het huwelijk. Wij willen een reële gelijkheid en hebben derhalve een einde gemaakt aan de al te vaak voorkomende situatie dat de moeder zich, met name ten opzichte van de vader, wettelijk in een ondergeschikte positie bevindt. »

De goedkeuring van de artikelen van de twee voornoemde ontwerpen en de eenparige aanneming van het ontwerp in zijn geheel door de 147 aanwezige senatoren is ongetwijfeld een teken van de gewijzigde opvattingen. Die stemmen betekenen echter nog niet dat de wet veranderd is aan-

deux projets ont été transmis à la Chambre des Représentants.

C'est pourquoi nous fonderons la justification de la présente proposition sur d'autres arguments.

La discrimination entre époux en ce qui concerne l'autorité sur la personne et les biens de l'enfant est critiquable, même lorsque les époux exercent en fait, conjointement la puissance paternelle.

Elle est, en tous cas, en contradiction avec les solutions de la jurisprudence dominante qui confie plus volontiers, en cas de divorce ou de séparation de corps, la garde de l'enfant à la mère, même fautive.

La prépondérance du père, à supposer qu'elle se justifie — quod non — (voyez Rigaux, Précis - Les personnes, Tome I. Les relations familiales, n° 1647 et suivants), en cas d'exercice conjoint de l'autorité parentale, n'a plus aucune raison d'être en cas de décès du père, auquel les articles 391 et 392 reconnaissent une sorte de prépondérance à titre posthume par l'intermédiaire du conseil.

Il n'est pas logique qu'après la dissolution du mariage, arrivée par la mort du père, celui-ci exerce par-delà la mort une autorité qu'il n'a pas pu exercer seul de son vivant.

Tout en effet porte à penser que la mère, même restée seule, plus que quiconque, est apte à prendre les décisions commandées par l'intérêt de l'enfant.

En effet, si la règle générale prévoit que la tutelle des enfants mineurs et non émancipés appartient de plein droit au survivant des père et mère, le père pourra nommer à la mère survivante et tutrice un conseil spécial, sans l'avis duquel elle ne pourra faire aucun acte relatif à la tutelle. La tutrice est placée sous tutelle ! Or, l'inverse n'est pas prévu. La mère ne peut agir ainsi à l'égard du père survivant. Nous sommes donc loin ici du principe de l'autorité parentale exercée conjointement par le père et la mère de leur vivant.

Nous proposons donc, en toute logique, l'abrogation des articles 391 et 392 du Code civil.

L'article 393 paraît tout aussi suranné et c'est, nous fondant sur les mêmes arguments, que nous proposons son abrogation. Un enfant non-né comme un enfant vivant trouvera en sa mère son plus sûr appui.

C'est encore le souci de supprimer toute discrimination fondée sur le sexe qui doit nous animer quand nous examinons l'article 394.

Pour assurer entre les parents une égalité parfaite, il faut accorder au père comme à la mère la latitude d'accepter ou de refuser la tutelle.

La loi impose à tout individu d'accepter les charges de la tutelle sous réserves des causes de dispense.

La mère ne peut s'abriter comme autrefois, sous une prétendue fragilité pour refuser la tutelle. Quand on revendi-

gezien beide ontwerpen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers zijn overgezonden.

Daarom zullen wij ter verantwoording van dit voorstel andere argumenten aanvoeren.

Het onderscheid tussen de echtgenoten met betrekking tot het gezag over de persoon en de goederen van het kind is vatbaar voor kritiek, zelfs indien de echtgenoten in feite de ouderlijke macht gezamenlijk uitoefenen.

Het is in ieder geval in strijd met de overheersende rechtspraak die bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed de bewaring van het kind meestal aan de moeder toevertrouwt, zelfs indien deze schuldig is.

Het overwicht van de vader, in de onderstelling dat het gerechtvaardigd is — quod non — (zie Rigaux, Précis, Les personnes, Deel I, Les relations familiales, n° 1647 v.v.) wanneer het ouderlijk gezag gezamenlijk wordt uitgeoefend, heeft geen reden van bestaan meer na het overlijden van de vader die krachtens de artikelen 391 en 392 ook posthuum nog een soort van overwicht krijgt door toedoen van de raad.

Het is niet logisch dat de vader, na de ontbinding van het huwelijk door zijn dood, nog over het graf heen een gezag uitoefent die hij tijdens zijn leven niet alleen heeft kunnen uitoefenen.

Alles wijst er immers op dat de moeder, zelfs wanneer zij alleen is achter gebleven, meer dan wie ook bekwaam is om de beslissingen in het belang van het kind te nemen.

Immers hoewel de voogdij over de minderjarige niet-ontvoogde kinderen in de regel van rechtswege aan de langstlevende ouder toekomt, kan de vader aan de langstlevende moeder die voogdes is, een bijzondere raadsman toevoegen zonder wiens advies zij geen enkele voogdijhandeling mag verrichten. De voogdes wordt dus onder voogdij geplaatst ! Het tegendeel is echter niet voorzien. De moeder kan niet hetzelfde doen ten aanzien van de langstlevende vader. We staan hier dus ver van het beginsel van het ouderlijk gezag dat door de vader en de moeder tijdens hun leven gezamenlijk wordt uitgeoefend.

Wij stellen derhalve logischerwijze voor de artikelen 391 en 392 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen.

Artikel 393 lijkt al even verouderd en op grond van dezelfde argumenten stellen wij voor ook dit artikel op te heffen. Een ongeboren kind zal evenals een levend kind de beste steun aan zijn moeder hebben.

Hetzelfde streven om alle onderscheid af te schaffen dat berust op het geslacht, moet ons ook leiden als wij artikel 394 onderzoeken.

Ten einde tussen de ouders een volledige gelijkheid tot stand te brengen, moet zowel aan de vader als aan de moeder de mogelijkheid worden gegeven de voogdij te aangaan of te weigeren.

De wet verplicht een ieder de voogdij op zich te nemen, tenzij er redenen zijn die hem hiervan vrijstellen.

De moeder kan zich niet meer zoals eertijds beroepen op haar zogenoemde zwakheid om de voogdij te weigeren. Als

que les droits que donne l'égalité de fait, il faut en accepter les devoirs.

C'est pourquoi l'abrogation pure et simple de l'article 394 nous paraît justifiée.

La logique exige alors que l'on supprime la discrimination contenue dans l'article 432 en abrogeant l'alinéa 1^{er} et en supprimant le mot « homme » dans l'alinéa 2.

A. VERDIN-LEENAERS.

♦♦

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1^{er}.

Les articles 391, 392, 393 et 394 du Code civil sont abrogés.

ART. 2.

L'article 398 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Ce droit ne peut être exercé que de l'une des manières suivantes :

1° par acte de dernière volonté;

2° par une déclaration faite ou devant le juge de paix, assisté de son greffier, ou devant notaire; et sous les exceptions et les modifications ci-après. »

ART. 3.

L'article 432 du même Code est remplacé par les dispositions suivantes :

« Nulle personne, non parent ni alliée, ne peut être forcée d'accepter la tutelle que dans le cas où il n'existerait pas, dans les distances de quatre myriamètres, des parents ou alliés en état de gérer la tutelle. »

A. VERDIN-LEENAERS.

J. LEPAFFE.

P. LEROY.

F. LASSANCE-HERMANT.

men de rechten van de feitelijke gelijkheid opeist, moet men ook de plichten ervan aanvaarden.

Daarom lijkt ons de opheffing van artikel 394 gerechtvaardigd.

De logica eist dan dat het onderscheid in artikel 432 wordt afgeschaft door het eerste lid ervan op te heffen en in het tweede lid het woord « man » te doen vervallen.

♦♦

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1.

De artikelen 391, 392, 393 en 394 van het Burgerlijk Wetboek worden opgeheven.

ART. 2.

Artikel 398 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Dit recht kan slechts op een van de volgende wijzen uitgeoefend worden :

1° door een akte van uiterste wil;

2° door een verklaring afgelegd hetzij voor de vrederechter bijgestaan door zijn griffier, hetzij voor notaris; en met de hierna gestelde uitzonderingen en beperkingen. »

ART. 3.

Artikel 432 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Iemand die noch bloedverwant noch aanverwant is, kan niet worden genoodzaakt een voogdij op zich te nemen, behalve wanneer er binnen vier myriameter afstand geen bloedverwanten of aanverwanten zijn, in staat de voogdij uit te oefenen. »